

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi sədrinin 2023-cü il 24 iyun tarixli 182-VI FR nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir.

**Naxçıvan Muxtar Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin
Dövlət Yanğın Nəzarəti İdarəsi haqqında**

Ə S A S N A M Ə

1. ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1.1. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Dövlət Yanğın Nəzarəti İdarəsi (bundan sonra – İdarə) Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində (bundan sonra – ərazidə) binaların və qurğuların layihələndirilməsi, tikintisi, yenidən qurulması, təmiri, istismarı dövründə yanğın təhlükəsizliyi norma və qaydalarının tələblərinə riayət olunmasına nəzarəti təmin edən, yanğın təhlükəsizliyi sahəsində məcburi qaydada sertifikatlaşdırılan malın (xidmətin, işin), prosesin və idarəetmə sisteminin “Uyğunluğun qiymətləndirilməsi sahəsində akkreditasiya haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun akkreditasiya edilmiş uyğunluğu qiymətləndirən qurumu vasitəsilə sertifikatlaşdırılmasını aparan qurumların fəaliyyətinə, daşınmaz əmlakın (yaşayış binaları, yaşayış evləri və mənzillərin icbari sığortası istisna olmaqla) və daşınmaz əmlakın istismarı ilə bağlı mülki məsuliyyətin icbari qaydada sığortalanmasına nəzarəti həyata keçirən icra qurumdur.

1.2. İdarə öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının və Naxçıvan Muxtar Respublikasının konstitusiyalarını və qanunlarını, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi sədrinin fərman və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyi haqqında Əsasnaməni, bu Əsasnaməni və Naxçıvan Muxtar Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin (bundan sonra - Nazirlik) əmr və göstərişlərini rəhbər tutur.

1.3. İdarənin saxlanması xərcləri və fəaliyyəti Nazirlik tərəfindən təsdiq olunmuş xərc smetasına uyğun olaraq ayrılmış büdcə vəsaiti və mövcud qanunvericiliyə zidd olmayan digər mənbələr hesabına maliyyələşdirilir.

1.4. İdarə müstəqil balansla, qanunvericiliyə uyğun sərəncamında olan dövlət əmlakına, xəzinə və bank hesablarına, üzərində Azərbaycan Respublikasının Dövlət gerbinin təsviri və Nazirliyin və İdarənin adı həkk olunmuş möhürə, müvafiq ştamlara və blanklara malikdir.

1.5. İdarə Naxçıvan şəhərində yerləşir.

2. İDARƏNİN FƏALİYYƏT İSTİQAMƏTLƏRİ

2.0. İdarənin fəaliyyət istiqamətləri aşağıdakılardır:

2.0.1. yanğın təhlükəsizliyi sahəsində dövlət siyasətinin işlənilib hazırlanmasında və bu sahədə normativ hüquqi tənzimləmənin həyata keçirilməsində öz səlahiyyətləri daxilində iştirak edir;

2.0.2. yanğın təhlükəsizliyi sahəsində normaların, standartların və qaydaların tələblərinə riayət olunmasına nəzarəti təmin edir;

2.0.3. yanğın təhlükəsizliyi sahəsində məcburi qaydada sertifikatlaşdırılan məhsulların və xidmətlərin sertifikatlaşdırılmasını təşkil edir;

2.0.4. yanğın təhlükəsizliyi sahəsində idarəetməni, əlaqələndirməni və dövlət yanğın nəzarətini həyata keçirir;

2.0.5. İdarənin fəaliyyət dairəsinə aid edilən sahələrin inkişafını təmin edir;

2.0.6. qanunvericiliklə qadağan edilməyən digər istiqamətlərdə fəaliyyət göstərir.

3. İDARƏNİN VƏZİFƏLƏRİ

3.0. İdarə bu Əsasnamə ilə müəyyən edilmiş fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq aşağıdakı vəzifələri yerinə yetirir:

3.0.1. ərazidə yanğın təhlükəsizliyi sahəsində dövlət siyasətinin və tənzimlənməsinin işlənilib hazırlanmasında Nazirliyə təkliflər vermək, bu sahədə idarəetməni, əlaqələndirməni və nəzarəti həyata keçirmək;

3.0.2. dövlət yanğın nəzarəti orqanlarının fəaliyyətini istiqamətləndirmək məqsədilə qabaqlayıcı tədbirlərin görülməsi üçün yanğın təhlükəsizliyinin monitorinqini və proqnozlaşdırılmasını həyata keçirmək;

3.0.3. yanğın təhlükəsizliyi sahəsində dövlət və məqsədli proqramların işlənilib hazırlanmasında iştirak etmək;

3.0.4. dövlət yanğın təhlükəsizliyi üzrə standartların, normaların, qaydaların və yanğın təhlükəsizliyinə dair normativ hüquqi sənədlərin layihəsinin hazırlanmasında iştirak etmək və icrasını təmin etmək;

3.0.5. idarədənəkar və könüllü yanğından mühafizə bölmələrinin (dəstələrinin) yaradılması qaydalarının və nümunəvi əsasnamələrinin layihələrini hazırlanmasında iştirak etmək;

3.0.6. yanğın təhlükəsizliyi şərtləri nəzərə alınmaqla əhalinin və təsərrüfat obyektlərinin ərazidə yerləşdirilməsində və şəhərsalma işlərinin Baş planının işlənilib hazırlanmasında iştirak etmək;

3.0.7. icra hakimiyyəti və yerli özünüidarəetmə orqanları, fiziki və hüquqi şəxslər tərəfindən yanğın təhlükəsizliyi ilə bağlı qanunvericiliklə müəyyən olunmuş tələblərin yerinə yetirilməsinə öz səlahiyyətləri daxilində nəzarət etmək;

3.0.8. yanğın-texniki avadanlıqların və vasitələrin istehsalında yerinə yetirilməsi məcburi olan norma və qaydaları hazırlamaq və təsdiq olunmaq üçün müvafiq qaydada təqdim etmək;

3.0.9. qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada ərazidə yanğından mühafizəni və yanğın təhlükəsizliyi sahəsində işlərin görülməsini və xidmətlərin göstərilməsini təşkil etmək;

3.0.10. qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada yanğın təhlükəsizliyi tələblərinin yerinə yetirilməsinə nəzarət etmək;

3.0.11. yanğın təhlükəsizliyi sahəsində normaların, standartların və qaydaların tələblərinə uyğun olaraq mütləq qaydada yanğından mühafizəsi təşkil edilməli təhlükə potensialı müəssisələrin siyahısını hazırlamaq və Nazirliyə təqdim etmək;

3.0.12. yanğınlardan və onların nəticələrinin vahid statistik uçotunu və analitik təhlilini aparmaq;

3.0.13. yanğın təhlükəsizliyi sahəsində məcburi qaydada sertifikatlaşdırılan malın (xidmətin, işin), prosesin və idarəetmə sisteminin uyğunluq sertifikatlarının olub-olmadığını yoxlamaq, habelə akkreditasiya edilmiş uyğunluğu qiymətləndirən qurumlar tərəfindən verilmiş sertifikatların qüvvəsinin müvəqqəti dayandırılması və ya ləğv edilməsi barədə təkliflər vermək;

3.0.14. müəssisələrin, binaların, qurğuların və digər obyektlərin tikintisinə, əsaslı təmirinə, yenidən qurulmasına, genişləndirilməsinə və texniki cəhətdən dəyişdirilməsinə dair şəhərsalma və layihə-smeta sənədlərini yanğın təhlükəsizliyi tələblərinə əməl olunması baxımından razılaşdırmaq;

3.0.15. tikinti meydançalarının (trasların) seçilməsi və tikintisi başa çatmış obyektlərin istismara qəbulu üzrə yaradılmış komissiyaların tərkibində Nazirlik adından həlledici səs hüququ ilə iştirak etmək, torpaq sahələrinin tikinti məqsədləri üçün ayrılması mərhələsində yanğın təhlükəsizliyi baxımından həmin sahələrin ayrılmasının mümkünlüyü barədə rəy vermək;

3.0.16. qüvvədə olan qanunvericiliyə uyğun olaraq yanğın hadisələri və yanğın təhlükəsizliyi qaydalarının pozulması üzrə təhqiqat aparmaq, yanğın təhlükəsizliyi sahəsində inzibati xətlər haqqında işlərə baxmaq və öz səlahiyyətləri daxilində qərar qəbul etmək;

3.0.17. yanğın texnikası və yanğınsöndürücü vasitələrin, maddələrin, materialların, məmulatların, avadanlıqların və konstruksiyaların yanğın təhlükəsizliyi sınaqlarının aparılmasını təşkil etmək;

3.0.18. yanğın təhlükəsizliyinə aid məsələlərlə bağlı fəaliyyət növlərinə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda hüquq müəyyənədiçi sənədlər vermək;

3.0.19. idarədənəkar və könüllü yanğından mühafizəni gücləndirmək, hərtərəfli inkişafına köməklik göstərmək və onların şəxsi heyətinin hazırlığını təşkil etmək;

3.0.20. yanğın təhlükəsizliyinin təbliği sahəsində yanğın-texniki ədəbiyyat, plakat, yaddaş kitabçalarının nəşrini və yanğın təhlükəsizliyi mövzusunda kinofilmlərin buraxılmasını təşkil etmək;

3.0.21. İdarənin fəaliyyətini əlaqələndirmək və xidmətin təşkilinə nəzarəti təmin etmək;

3.0.22. ərazi üzrə yanğın təhlükəsizliyi məsələləri ilə bağlı yığıncaq, müşavirə və elmi-praktik konfranslar keçirmək təşəbbüsü ilə çıxış etmək və səlahiyyətləri daxilində bu işi təşkil etmək;

3.0.23. binalarda, qurğularda, nəqliyyat vasitələrində və digər obyektlərdə mövcudluğu zəruri olan yanğınsöndürmə vasitələrinin və inventarlarının siyahısını hazırlamaq və təsdiq olunmaq üçün təqdim etmək;

3.0.24. layihə və layihə-axtarış işlərini aparan müəssisələrdə hazırlanan layihə-smeta sənədlərinə yanğın təhlükəsizliyi baxımından seçmə yolu ilə nəzarət etmək;

3.0.25. daşınmaz əmlakın (yaşayış binaları, yaşayış evləri və mənzillərin icbari sığortası istisna olmaqla) və daşınmaz əmlakın istismarı ilə bağlı mülki məsuliyyətin "İcbari sığortalar haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq icbari qaydada sığortalanmasına nəzarət etmək;

3.0.26. ərazidə yaşayış məntəqələrinin və müəssisələrin yanğından mühafizə və xilasetmə vasitələrinin istifadəyə hazırlıq vəziyyətinə nəzarət etmək;

3.0.27. Naxçıvan Muxtar Respublikasında yanğın təhlükəsizliyi texnikası, avadanlığı və ləvazimatlarının istehsalı haqqında təkliflər hazırlamaq və Nazirliyə təqdim etmək;

3.0.28. yanğın təhlükəsizliyinin təmin olunması ilə bağlı təlimlərin və məşqlərin keçirilməsi qaydalarını hazırlamaq və təsdiq olunmaq üçün Nazirliyə təqdim etmək;

~~3.0.29. yanğından mühafizə idarəsinin idarəetmə orqanlarının və bölmələrinin hərbi və səfərbərlik hazırlığı səviyyəsinin saxlanmasını təmin etmək;~~

3.0.30. Nazirliyin strukturuna daxil olan Yanğından Mühafizə İdarəsindən ərazidə baş vermiş yanğınlar barəsində operativ məlumatlar almaq və qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş tədbirləri həyata keçirmək;

3.0.31. yanğın təhlükəsizliyi sahəsində elmi tədqiqat və təcrübə-konstruktor işlərini aparmaq;

3.0.32. yanğın təhlükəsizliyi ilə bağlı əhalinin maarifləndirilməsi işini təşkil etmək, başqa dövlət orqanları və ictimai təşkilatlar tərəfindən aparılan bu kimi işlərə metodiki rəhbərlik etmək;

3.0.33. ərazidə yanğına qarşı mövcud operativ şəraiti nəzərə alaraq, yanğın nəzarəti orqanlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi məqsədilə tədbirlər işləyib həyata keçirmək;

3.0.34. yanğın təhlükəsizliyinin təmin olunması sahəsində fəaliyyət göstərən təşkilatların akkreditasiya qaydalarını işləyib hazırlamaq və həyata keçirmək;

3.0.35. ayrılan büdcə və digər maliyyə vəsaitlərindən səmərəli istifadə olunmasını təmin etmək;

3.0.36. maddi və maliyyə vəsaitlərindən istifadəyə nəzarət etmək, müəyyən olunmuş qaydada uçotunu aparmaq;

3.0.37. İdarənin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində təkliflər vermək və öz səlahiyyətləri daxilində tədbirlər görmək;

3.0.38. İdarənin maddi-texniki və sosial bazasının möhkəmləndirilməsi barədə Nazirliyə təkliflər vermək;

3.0.39. İdarənin struktur bölmələrinin yaradılması, yenidən təşkili və ya ləğv edilməsi barədə Nazirliyə təkliflər vermək;

3.0.40. İdarənin fəaliyyəti ilə bağlı daxil olan ərizə və şikayətlərə baxmaq və qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada tədbirlər görmək;

3.0.41. İdarənin fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş digər vəzifələri yerinə yetirmək.

4. İDARƏNİN HÜQUQLARI

4.0. İdarə öz vəzifələrini yerinə yetirmək üçün aşağıdakı hüquqlara malikdir:

4.0.1. yanğın təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün təxirəsalınmaz tədbirlərin aparılması barədə fiziki və hüquqi şəxslər qarşısında məsələ qaldırmaq;

4.0.2. qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada yanğın təhlükəsizliyi sertifikatı verilməsi nəzərdə tutulan malların yanğın təhlükəsizliyi sertifikatı verilmədən ərazidə istifadəsini qadağan etmək;

4.0.3. ərazidə yanğın təhlükəsizliyi sahəsində normaların, standartların və qaydaların tələblərinin pozulmasının qarşısını almaq məqsədilə fiziki və hüquqi şəxslərə məxsus ərazilərdə, binalarda, qurğularda və digər obyektlərdə qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada müayinələr aparmaq və onlardan yanğın təhlükəsizliyi vəziyyətini səciyyələndirən məlumatları və sənədləri tələb etmək;

4.0.4. idarədənkenar və könüllü yanğından mühafizə bölməsi (dəstəsi) olan müəssisə və təşkilatların obyektlərində yanğın nəzarətini həyata keçirmək və İdarənin yerli qurumlarının fəaliyyətinə rəhbərlik etmək;

4.0.5. layihələndirmə, tikinti və quraşdırma işlərinin aparılması zamanı yanğın təhlükəsizliyi, norma və qaydalarına riayət olunmasına nəzarəti həyata keçirmək;

4.0.6. yanğın nəzarəti orqanlarının göstərişlərinin yerinə yetirilməməsi hallarında qanunvericiliyə uyğun tədbirlər görmək;

4.0.7. işlərin görülməsi və xidmətlərin göstərilməsi zamanı yanğın təhlükəsizliyi qaydalarının pozulması ilə yanğın təhlükəsi yarandıqda, eləcə də müəssisələrin, binaların, qurğuların tikintisi zamanı yanğın təhlükəsizliyi standartlarının, norma və qaydalarının tələbləri yerinə yetirilmədikdə, müəssisələrin, istehsalat sahələrinin, aqreqlərin işini, binaların, qurğuların və nəqliyyat vasitələrinin istismarını və işlərin görülməsini tamamilə və ya qismən dayandırmaq barədə qərar qəbul etmək;

4.0.8. qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş hallarda və qaydada yanğın təhlükəsizliyi standartlarını, normalarını və qaydalarını pozan şəxslər barəsində tədbirlər görmək;

4.0.9. qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş inzibati xətlər haqqında işlərə baxmaq hüququ olan vəzifəli şəxslər barədə Nazirliyə təkliflər vermək;

4.0.10. istehsalat materiallarının, məmulatların, avadanlıqların və konstruksiyaların yanğın təhlükəsizliyi üzrə sınaqlarının keçirilməsini, ətraf mühitin yanğın təhlükəsizliyinin müayinəsini aparılmasını, yanğına qarşı müdafiə sistemi və vasitələrinin yoxlanmasını müəssisə və təşkilatlardan tələb etmək;

4.0.11. İdarənin xüsusi rütbəsi olan əməkdaşlarının, digər işçilərinin və onların ailə üzvlərinin, habelə pensiyaçıların sağlamlığının qorunması istiqamətində qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada kompleks profilaktika, müalicə, sanatoriya-kurort və digər sosial müdafiə tədbirlərinin həyata keçirilməsi barədə Nazirliyə təkliflər vermək;

4.0.12. yanğınlar haqqında əhalini xəbərdar etmək və məlumatlandırmaq üçün mülkiyyət formasından asılı olmayaraq bütün kütləvi informasiya vasitələrinin imkanlarından əvəzsiz olaraq istifadə etmək;

4.0.13. yanğın təhlükəsizliyi sahəsi üzrə dövlət və yerli özünüidarəetmə orqanlarına, fiziki və hüquqi şəxslərə zəruri məlumatlar (sənədlər) barədə sorğu vermək, onlardan belə məlumatları (sənədləri) tələb etmək;

4.0.14. yanğın təhlükəsizliyi sahəsində mütəxəssislərin hazırlanması və əlavə təhsili üçün Nazirliyə təkliflər hazırlamaq;

4.0.15. qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada müstəqil ekspertlərin və mütəxəssislərin öz fəaliyyətinə cəlb edilməsi barədə Nazirlik qarşısında məsələ qaldırmaq;

4.0.16. İdarənin fəaliyyəti ilə bağlı xüsusi bülletenlər və digər nəşrlər buraxmaq, internet səhifəsi açmaq və onlardan istifadə etmək barədə Nazirliyə təkliflər vermək;

4.0.17. fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş digər hüquqları həyata keçirmək.

5. İDARƏNİN FƏALİYYƏTİNİN TƏŞKİLİ

5.1. İdarənin Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri tərəfindən təsdiq olunmuş büdcədən maliyyələşdirilən əməkdaşlarının say həddi daxilində aparatının və strukturuna daxil olan bölmələrin əməkdaşlarının sayı və ştat cədvəli, büdcə vəsaitləri üzrə xərclər və digər mənbələr hesabına gəlirlər və xərclər smetası Nazirlik tərəfindən təsdiq edilir.

5.2. İdarədə xidmətə qəbul və vəzifəyə təyin etmə, xidmətdən və vəzifədən azad etmə Naxçıvan Muxtar Respublikasının fəvqəladə hallar naziri (bundan sonra-nazir) tərəfindən həyata keçirilir.

Mülki şəxslərin İdarədə vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilməsi qanunvericiliyə uyğun olaraq nazir tərəfindən həyata keçirilir.

5.3. İdarənin əməkdaşlarının xidmətkeçmə qaydaları və şərtləri Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunvericiliyi ilə müəyyən edilir.

5.4. İdarənin xüsusi rütbəsi olan əməkdaşlarının vəzifə və xüsusi rütbəyə görə maaşlarının məbləği Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən, pul təminatının digər növlərinin ödənilməsi qaydaları Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən, mülki işçilərinin əmək ödənişi isə qanunvericiliklə müəyyən edilir.

5.5. İdarədə qulluq etmiş əməkdaşların və onların ailə üzvlərinin pensiya təminatı qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilir.

5.6. İdarənin aparatının və büdcədən maliyyələşdirilən struktur bölmələrinin maliyyələşdirilməsi Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət büdcəsində Nazirliyin saxlanması üçün nəzərdə tutulmuş vəsait hesabına həyata keçirilir.

5.7. İdarənin fəaliyyətinə nazir tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilən İdarənin rəisi rəhbərlik edir.

5.8. İdarəyə həvalə edilmiş vəzifələrin yerinə yetirilməsi və hüquqların həyata keçirilməsinə görə İdarənin rəisi şəxsən məsuliyyət daşıyır.

5.9. İdarənin rəisinin naziri tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilən bir müavini vardır.

5.10. rəis müavini, İdarənin rəisi tərəfindən ona həvalə edilmiş vəzifələri yerinə yetirir və bunun üçün şəxsən məsuliyyət daşıyır.

5.10.1. İdarənin rəisi aşağıdakı səlahiyyətlərə malikdir:

5.10.2. İdarənin fəaliyyətini təşkil edir və ona rəhbərlik edir;

5.10.3. öz müavininin səlahiyyətini müəyyən edir;

5.10.4. İdarənin əməkdaşlarının vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilməsi barədə Nazirliyə təkliflər verir;

5.10.5. İdarənin maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinə rəhbərlik edir;

5.10.6. İdarənin əməkdaşlarına qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş həvəsləndirmə və intizam tənbehi tədbirlərinin tətbiq edilməsi barədə Nazirliyə təqdimat verir;

5.10.7. İdarənin səlahiyyətlərinə aid edilən məsələlər üzrə növbəti il üçün Nazirliyin saxlanması xərclərinin formalaşdırılması ilə bağlı təkliflər verir, fəaliyyəti ilə əlaqədar olaraq qanunvericiliklə müəyyən edilmiş mənbələr hesabına Nazirliyin büdcədən kənar vəsaitlərinin yaradılmasında iştirak edir və Nazirliyin təsdiq etdiyi gəlirlər və xərclər smetasına uyğun olaraq həmin vəsaitlərdən təyinatı üzrə istifadə olunmasını təmin edir;

5.10.8. İdarənin fəaliyyətinə dair əmrlər və göstərişlər verir, normativ hüquqi aktların icrasını təşkil edir;

5.10.9. İdarənin əməkdaşlarının və mülki işçilərinin sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması və maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi barədə Nazirlik qarşısında məsələ qaldırır;

5.10.10. yanğın nəzarətinə aid edilən məsələlərlə bağlı məhkəmədə iddiaçı və cavabdeh qismində çıxış edir;

5.10.11. İdarənin texniki təchizat normaları barədə Nazirliyə təkliflər verir;

5.10.12. İdarənin struktur bölmələrinin əsasnamələrinin layihələrini hazırlayır və təsdiq olunmaq üçün Nazirliyə təqdim edir;

5.10.13. bu Əsasnamə ilə müəyyən edilmiş vəzifələrin yerinə yetirilməsini təmin edir;

5.10.14. Qanunvericiliyə müvafiq olaraq digər hüquqlardan istifadə edir.